

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.342

12 de setembre del 2017

SUMARI

- 1 Albert Pla Nualart ► La sobrevaloració d'un valor comunicatiu (1)
- 2 Gabriel Bibiloni ► Sobre els mots “preguntar” i “pregunta”
- 3 Jaume Corbera ► “Els drets i els desitjos de la veïnia”
- 4 Bel Zaballa ► Si de debò volem feminitzar el llenguatge
- 5 Jordi Badia i Pujol ► Les vacances, la fatxada i aquesta dèria de parlar bé
- 6 Maria Rodríguez Marín ► On la pluja cau en sec i la pots xomar tota
- 7 Josep Lacreu ► Aneu-se'n a la merda
- 8 Teresa Tort ► Promeses vanes: “Si vol ser atès en català, pitgi 1”
- 9 J. Leonardo Giménez ► Gerundis i infinitius
- 10 Josep Vallverdú ► La llengua: 1901-1931
- 11 Pau Vidal ► El catanyol es cura
- 12 El Punt Avui ► El català al TC, encara
- 13 Enllaços i convocatòries

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 La sobrevaloració d'un valor comunicatiu (1)

Albert Pla Nualart

0. Introducció

El dia 20 de març vaig prometre a Eugeni S. Reig, arran del seu article ["Una llengua més castellanitzada i més masclista"](#) (que va publicar a *InfoMigjorn* i també a l'Acadèmia Oberta de l'IEC de responsables lingüístics de mitjans), que comentaria els articles en què Jaume Corbera i Abelard Saragossà donaven suport a la seva defensa de la concordança obligatòria del participi en frases del tipus "A la noia l'he vista". Amb un cert retard comento ara l'article de Saragossà ["Fabra i el francès: la concordança del participi \(¡Ara sí que l'has feta bona!\)"](#).

L'original de Saragossà té 44 pàgines i jo el comento, anant al que és essencial, en 10 pàgines, en què intento explicar per què considero més assenyada la norma de la GIEC (que permet fer o no fer aquesta concordança en tots els registres) que no pas la que defensen Reig, Corbera o Saragossà (que obligaria a fer-la sempre).

1. Coincidències amb Saragossà

1.1. Basar la norma en la llengua viva per fer-la més assimilable

D'entrada vull destacar que mantinc importants punts d'acord i coincidència amb Saragossà. Tant ell com jo creiem que la norma s'ha de basar en la llengua viva i veig amb satisfacció que Saragossà comparteix plenament que la pèrdua (almenys parcial) de la concordança del participi dels temps compostos amb el pronom feble de 3a persona respon a una evolució de la llengua que, d'acord amb la descripció de Pérez Saldanya, té tres estadis: (1) manteniment de la concordança en tots els contextos ("He vista la noia", "L'he vista"), (2) pèrdua de la concordança amb el SN ple i manteniment amb el pronom feble ("He vist la noia", "L'he vista"), (3) tendència a la pèrdua de la concordança en tots els contextos ("He vist la noia", "L'he vist").

Saragossà, doncs, coincideix amb Fabra que la pèrdua de concordança no respon només a la pressió del castellà sinó a una evolució autònoma del català. Aquesta evolució es dona paral·lelament al procés que, partint d'un *haver* molt proper al sentit de *tenir* (i que funciona com un verb lèxic), arriba a un *haver* purament auxiliar que forma amb el participi un temps verbal compost. Es tracta

d'una evolució que ha arribat a l'últim estadi en algunes llengües romàniques (castellà, portuguès, romanès) i s'ha quedat en estadis intermedis en d'altres (francès, italià).

Saragossà té tan clar que l'evolució del català porta a la pèrdua de la concordança que afirma que *l'ha vista* seria, de fet, una construcció obsoleta, condemnada a desaparèixer, si no fos perquè els parlants l'han aprofitada, segons ell, per mantenir una distinció que ell considera molt rellevant i necessària des d'un punt de vista funcional (i jo, com explicaré després, no).

I és aquí quan s'aparta del meu punt de vista i del de la GIEC, que diu textualment que en una frase del tipus *l'ha vista* o *l'he comprada* “la concordança entre el pronom d'acusatiu i el participi se sol mantenir en els registres formals” (pàg. 492). És a dir, que la GIEC està dient de manera implícita que considera adequat i correcte en tots els registres –també en els formals– no fer la concordança.

1.2. Rebuig de la norma sobre els verbs de percepció seguits d'infinitiu

Coincideixo també plenament amb Saragossà en la seva crítica a la norma de Fabra sobre la concordança dels participis compostos dels verbs de percepció (*veure*, *sentir*, etc.) seguits d'infinitiu. Tot fa pensar, tal com diu Saragossà, que Fabra copia aquesta norma del francès i que el que estableix no es correspon amb l'ús modern (allà on es manté la concordança) ni amb el clàssic. Tal com explica molt bé Joan Bastardas al seu article “La concordança del participi dels verbs de percepció: sentir i veure seguits d'un infinitiu” (*Llengua & Literatura*, 14, 2003) és partint de

La femme que nous avons entendue chanter.

La chanson que nous avons entendu chanter.

que Fabra estableix que normativament s'ha de fer la concordança quan el pronom feble és l'OD del verb principal, i que no s'ha de fer quan és l'OD de l'infinitiu

Aquesta dona l'he sentida cantar.

Aquesta cançó l'he sentit cantar.

Com en altres casos, Fabra no es limita a descriure l'ús sinó que vol perfeccionar la llengua creant distincions que la llengua no fa. Ell és del tot conscient –ho diu clarament– que el català que coneix no fa aquesta distinció, però tanmateix creu que seria bo que, copiant el francès, la fes. A ell li sembla una manera d'enriquir i civilitzar una llengua que veu embastardida i ensalvatgida.

Seria, tal com ho descriu Bastardas, un intent de buscar ordre i inequivocitat partint d'uns fonaments logicogramaticals que responen al següent principi: "Convé que allò que és gramaticalment diferent sigui expressat, si els recursos de la llengua ho permeten, també d'una manera diferent".

És una tendència de la norma fabriana –aquesta de crear distincions que la llengua no fa– que alguns sempre hem criticat i que impedeix que els parlants es puguin refiar de la seva intuïció. Fa la norma innecessàriament més difícil incorporant-hi una lògica que la llengua no té, ni demana, ni necessita. I en el fons parteix d'un greu error de concepció: creure que una llengua subordinada i interferida, com ho era (i ho és) el català, no només veu minvada la seva identitat (cosa del tot certa) sinó que també és més imperfecta com a sistema lingüístic. És una línia de pensament que pot dur fàcilment a establir algun tipus de gradació qualitativa entre les llengües: hi hauria llengües més perfectes i més imperfectes. La lingüística moderna no ha parat de denunciar el caràcter mític d'aquestes gradacions (Jesús Tuson n'ha fet una divulgació modèlica). Però, sorprenentment, Saragossà també sembla que les subscrigui en aquest mateix article.

Sobre aquest punt, per cert, la nova gramàtica de l'IEC (GIEC) (pàg. 1.017-1.018) manté certa servitud amb el model francès secundat per Fabra i fins i tot sembla que sigui menys flexible a l'hora d'admetre la no concordança. Estableix una clara asimetria entre "Aquesta dona l'he sentida cantar" i "Aquesta cançó l'he sentida cantar" en els registres formals. En les frases del primer tipus, afirma que el participi concorda (i no pas "sol concordar", com deia en el cas de *l'he vista* o *l'he comprada*) amb el pronom d'acusatiu. En canvi, en les del segon tipus, diu que "s'opta per no fer aquesta concordança".

Jo, com Saragossà, crec que –tenint en compte que aquesta asimetria no es dona ni en els parlars actuals ni en la llengua clàssica– la GIEC hauria hagut de tenir prou personalitat per no mantenir-la (malgrat Fabra). Per què? Perquè l'esperit de la GIEC és fer prescripció partint de la descripció, i és impossible partir-ne i prescriure aquesta norma. Un important defecte de la GIEC –derivat del comprensible afany d'esquivar vetos a la Secció Filològica– és que no arriba (gairebé) mai a fer el pas de substituir amb nova norma la norma prèvia. Es limita a desplaçar la prèvia al racó "dels registres més formals" escudant-se en una descripció que es fonamenta en una fal·làcia lògica: la tautologia. En la tautologia la veracitat de l'argument ja s'inclou en les seves premisses. Si un tret dels registres més formals és que se sotmeten a la normativa vigent, constatar –posant-se el vestit asèptic del descriptor– que en els registres més

formals “és habitual” seguir la normativa vigent (la prèviament vigent) és una tautologia, sobretot en una llengua –com el català– que per raons socials i culturals ha mantingut una disciplina fèrria en aquests registres. De fet, tota descripció lingüísticament rellevant s’ha de basar en els usos espontanis –en allò que Solà anomenava “la intuïció”– i queda fatalment contaminada, passa a ser irrellevant, quan es basa en els (de vegades antiintuïtius i arbitraris) usos normatius.

Saragossà ho diu més planerament: “Hauríem de tirar la regla forastera a la pa-perera i fer que la nostra norma siga una conseqüència directa de la llengua parlada”. En tot cas, la dificultat que comporta “la regla forastera” resulta, en part, esquivable pel fet que la GIEC sempre permet no fer la concordança. I dic en part perquè els parlars i els parlants que la fan o volen fer-la es continuaran veient normativament condemnats a mantenir aquesta artificiosa i subtil distinció en registres formals.

No serà el cas dels que segueixin la *Gramàtica normativa valenciana* (GNV), que s’aparta (pàg. 180) de la GIEC en dos sentits: 1) establint que el participi dels temps compostos concorda (se suposa que sempre) en gènere i nombre amb tots els pronoms acusatius de 3a persona; 2) deixant clar que la concordança es dona “amb independència que el pronom siga un complement de l’infinitiu o no”. En el cas de la GNV, tots els parlants que no fan la concordança són condemnats normativament a fer-la (incloent-hi la més forçada, la del pronom *els*), però s’estalvien la asimetria copiada del francès.

2 Sobre els mots “preguntar” i “pregunta”

Gabriel Bibiloni @bibiloni

El blog de Gabriel Bibiloni, 09/06/2017

<http://bibiloni.cat/blog/?p=2594>

Preguntar, i el seu derivat de verbal *pregunta*, són dos mots exclusius de les dues llengües de l’extrem occidental de la Romània, l’espanyol i el portuguès. Amb les formes *perguntar* i *pergunta* en aquesta darrera llengua, alteració de les més antigues *preguntar* i *pregunta*. Aquest *preguntar* procedeix d’un mot llatí *praecunctari*, que és evolució d’un de més antic, *percontari* (derivat de *contus*, ‘perxa per a sondar el fons de la mar’; d’aquí la idea de sondar, indagar i finalment interrogar), amb canvi de prefix i contaminat amb *cunctari*. ‘dubtar’,

‘vacil·lar’. En el centre de la Romània hi ha un illot amb el sard *preguntare*, que és un hispanisme, si bé antigament s’usaren formes procedents del clàssic *percontari*. Cf. Coromines DCECH, s.v. *preguntar*.

En català *preguntar* és un hispanisme, com assenyala el mateix Coromines a l’obra abans citada: «no se encuentra nunca en la Edad Media, y es indudablemente castellanismo.». Ho rebla en el diccionari català: «*demanar* és l’únic mot de la llengua de sempre, d’ús absolutament general en aquest sentit fins després de la fi de l’Edat Mitjana, i encara usual i preferit en moltes formes del llenguatge popular i escrit.» I continua: «Fins un autor del segle XV, com Sant Vicenç Ferrer, valencià i tan poc amic de purismes ni d’obeir a tradicions literàries, no coneix encara altra cosa que l’ús de *demanar*.» I acaba amb una afirmació ben interessant: «Si avui es diu *preguntà* [preguntar] a l’Alguer no és pas perquè hi vagi ser portat per pobladors barcelonins del segle XIV sinó pres del castellà, que fou la llengua oficial de Sardenya en el segle XVII i començament del XVIII». Una afirmació que pot aplicar-se a altres hispanismes algueresos, com el tractament de *vostè*.

Preguntar i *pregunta* apareixen documentats a partir dels segles XVI i XVII respectivament. Però cal anar alerta a caure en un parany. El fet que un mot aparegui documentat en un determinat moment no vol dir que fos d’ús general en aquell moment. L’aparició d’un mot en alguns documents de vegades només vol dir que algú l’ha emprat esporàdicament, potser contra un ús general ben diferent. Pensem que aquests dos hispanismes van entrar per la via de la llengua escrita i llibresca. És força segur que *preguntar* en el segle XVI i també en el XVII eren artificis completament al marge de l’ús de la gent, que deia *demanar*. Al Principat, com diu Coromines, *demanar* ha estat un mot viu fins avui, i segurament continuaria a senyorejar si no hagués topat contra els destructors lingüístics dels mitjans de comunicació. A Mallorca *preguntar* és sentit com a pur mot espanyol. Si bé va aparèixer tímidament en el parlar d’una generació —la de la gent que visqué durant les primeres dècades del segle XX—, després va ser abandonat, i avui fins els joves més espanyolitzats només diuen *demanar*. No ocorre el mateix amb el substantiu *pregunta*, que és l’únic mot en circulació.

No puc entendre per què Fabra, que rebutjà hispanismes com *entregar*, molt més arrelat i antic que *preguntar*, acceptà sense problemes aquest darrer en el seu diccionari. Desconeixia el seu caràcter d’hispanisme? Qui sap. El fet és que el DIEC continua a mantenir *preguntar*, amb definició plena (la mateixa del Fabra: «fer una pregunta») i el correlatiu *pregunta*. I a l’article *demanar* només

hi ha una subaccepció tècnicament desgraciada que remet a *preguntar*. Un vertader desastre.

És evident que els qui volem un català no interferit hem de rebutjar clarament *preguntar* i *pregunta*. La substitució del primer és molt simple: el mot català és *demanar* i no hi ha res més a dir. Substituir *pregunta* és més difícil, perquè les formes catalanes fa més temps que foren abandonades. Però no impossible: hi ha dos mots catalans a la nostra disposició, que són *qüestió* i *demanda*. *Qüestió*, que ens alinea amb el francès i l'anglès, és un mot ben documentat en el català d'abans de la subordinació. L'Alcover-Moll ens en dóna exemples, en què, a més, es veu que el verb que l'acompanya és *fer*: «Dementre Fèlix se marauellaua de la qüestió que l'ermità li fahia» (Llull), «Vull que'm respongau ad esta qüestió» (Llull), «Faré una breu qüestió a Orfeu» (Bernat Metge)». I al CICA n'hi ha més: «Senyor, la qüestió la qual vós me feu és molt bela» (Decameró), «Ací ve una resposta a una qüestió que soleu fer vosaltres» (Sant Vicent Ferrer). Etc. Evidentment, *qüestió* és un mot que correspon als dos mots espanyols *pregunta* i *cuestión* (afer o matèria), com en francès i anglès. Una altra opció justificada documentalment és *demanda*, que també significa 'petició', és a dir, l'acció de demanar, amb tots els valors d'aquest mot.

3 “Els drets i els desitjos de la veïnia”

La dictadura lingüística dels mitjans de comunicació i la cabotèria dels polítics (IV)

Jaume Corbera Pou

El do de la paraula, 23/07/2017

<http://dodeparaula.blogspot.com/2017/07/la-dictadura-linguistica-dels-mitjans.html>

Amics i amigues, benvenguts i benvengudes,

Els diputats i les diputades del Grup Demagògic us agraïm que hàgiu vingut a escoltar-nos i ens hàgiu donat l'oportunitat d'explicar-vos els nostres projectes per a millorar la situació de la veïnia de Can Miraprim. Perquè nosaltres, les diputades i els diputats del Grup Demagògic, sabem molt bé quines són les necessitats d'aquest barri, perquè uns quants i unes quantes dels nostres diputats i de les nostres diputades som nats i som nades en aquests carrers, i hi hem passat la nostra infància, com tants de nins i tantes de nines que ara sou persones majors i estau preocupats i preocupades no tan sols pel present, sinó també pel futur, del barri i de tota la ciutadania que hi viu, és a dir, de tota la

veïnia. Nosaltres també hi estam molt, de preocupades i preocupats, us ho asseguram, i per això avui us hem volgut reunir, a totes i a tots, per a explicar-vos quin són els nostres objectius per al barri.

Primer de tot, tenim clar que fa falta construir una escola nova, perquè els nins i les nines i els mestres i les mestres tenen dret a un edifici que estigui en les millors condicions possibles, modern i amb les comoditats que el progrés tècnic proporciona avui a la ciutadania en general. Si nosaltres, a casa nostra, cercam la més agradable comoditat, ¿com no hem de voler aquesta comoditat per als nostres nins i les nostres nines, per als mestres i per a les mestres? Per tant, nosaltres ens comprometem ara i aquí a fer tots els esforços possibles perquè abans que es convoquin noves eleccions la veïnia de Can Miraprim tenguí una escola nova, més gran i ben equipada amb tots els elements indispensables perquè els seus usuaris i les seves usuàries (mestres i mestres i nins i nines) s'hi trobin d'allò més bé, convençudes i convençuts que d'aquesta manera totes i tots aprofitaran més bé les hores que hi passin i d'això se'n derivarà una millor preparació per als nins i per a les nines, que en definitiva són el futur del barri.

Però no és només l'escola, que s'ha de renovar. És ben necessari que aquesta renovació afecti també els carrers, perquè n'hi ha massa en estat lamentable, mal asfaltats, sense llum, sense voreres per als vianants i les vianantes, sense espais on els conductors i les conductores puguin estacionar el cotxe encara que sigui per a un temps curt. Si facilitam la circulació de la vianantia i dels cotxes afavorirem el comerç del barri i les botigueres i els botiguers també en sortiran beneficiades i beneficiats. Per tant, actuarem amb aquest objectiu que tant repercutirà en el benestar conjunt de la veïnia.

Però sabem que encara n'hi ha més, de necessitats: un poliesportiu, per exemple, perquè tots i totes, petits i petites i grans i grans, pugueu millorar la vostra salut fent esport. Ens comprometem, idò, a fer-vos un poliesportiu que serà l'enveja de tots els altres barris, on totes i tots podreu espessar-vos els nirvis i asserenar-vos botant, corrent, jugant a pilota, fent moviments del cos, etc. Però això no serà tot: una de les grans mancances del barri és la infraestructura cultural; no hi ha biblioteques, no hi ha cap teatre o auditori, ni cap sala d'exposicions... Idò també d'això en farem: la veïnia de Can Miraprim no pot estar sense aquest equipament cultural bàsic; totes i tots teniu dret a poder consultar llibres i publicacions a una biblioteca, a poder assistir a representacions teatrals, a escoltar conferències o assistir a cursets i seminaris, a gaudir de construccions i d'exposicions dels artistes i les artistes de més renom de l'actualitat. I el transport públic! Ara les veïnes i els veïns del barri teniu unes

comunicacions molt precàries amb els altres barris de la ciutat i amb el centre, sobretot; ho sabem, en som conscients i conscientes, i per això serà un altre dels nostres objectius d'actuació la millora del transport públic, perquè vosaltres us pugueu desplaçar a altres punts de la ciutat fàcilment i sense necessitat de fer-ho en transport privat.

Bé, no us volem marejar molt amb les nostres promeses, no volem que aviat digueu que estau cansades i cansats de sentir-nos. Nosaltres no som com els altres grups, que us prometen moltes de coses que llavors no compleixen; nosaltres escoltam la ciutadania i llavors actuam conforme als seus desitjos i les seves necessitats, i com que vosaltres sou la veïnia d'aquest barri, és a vosaltres que us assegurem, ara i aquí, avui a dia X de X de X, que tendrem en compte tots els vostres suggeriments, totes les vostres queixes i totes les vostres necessitats i que farem, dins les nostres possibilitats, tot allò que hàgim de fer per a millorar les condicions de vida de la nina, de la joventut, de l'adultia i de la padrinia de Can Miraprim. Sabem cert que d'aquí uns anys totes i tots, nines i nins, mares i pares, al·lotes i al·lots, padrines i padrins, cusses i cans, sabreu reconèixer el nostre esforç per a millorar la vostra existència com a veïnes i veïns d'aquest preciós barri.

Gràcies a totes i a tots per la paciència que heu tengut d'escoltar-nos. No us decebrem! Les diputades i els diputats del Grup Demagògic us assegurem que no som com l'altra classe política: nosaltres complim les nostres promeses!

Visca la veïnia de Can Miraprim!

(*) Dedicat a la classe política que, amb la col·laboració de la classe periodística i la classe presentadora (inclosa qualche presentadora estel·lar de Catalunya Ràdio), destrossen la llengua quotidianament amb l'excusa d'utilitzar un llenguatge no sexista.

Vegeu també, del mateix autor, ["Maria Pilar Garcia Negro: dona, gallega, clara i valenta"](#) (indirecte!cat, 07/07/2017)

4 Si de debò volem feminitzar el llenguatge

Bel Zaballa @BelZaballa

VilaWeb, 29/06/2017

<http://www.vilaweb.cat/noticies/si-de-debo-volem-feminitzar-el-llenguatge/>

Se n'ha parlat tant i els entesos ho han explicat tan bé, que no entraré en el debat, ni sobre el desdoblament en masculí i femení que ho enfarfega tot, ni sobre l'invent del femení genèric que acaba parlant dels polítics i banquers i les treballadores i estafades, fent un bones-i-dolents que m'esgarrija. Un femení genèric sense cap base lingüística (el gènere no marcat, neutre, en català és l'anomenat masculí), però que te'l defensen des d'una posició política i sense voler entrar en debats lingüístics. Tot i que puc entendre l'estratègia, no la comparteixo. Però no m'hi posaré, ara.

En tot cas, si es tracta de feminitzar el llenguatge, de fer visible el femení en la nostra llengua, resulta que tenim alguns recursos sense haver de caure en l'aberració gramatical. Encara més: mantenint la genuïnitat de la llengua. I d'això venia a escriure avui aquí, de fet. El cas és que, tant queixar-nos que el femení és invisibilitzat en el nostre llenguatge, i resulta que tenim un neutre femení com una casa de pagès que anem arraconant sense pietat i amb impune desconeixement.

L'anomenat *lo* neutre (que no és pas l'article definit que es diu en part del país) ha ocasionat tants maldecaps que fins i tot alguns el reivindiquen perquè consideren que no hi ha manera de dir la cosa abstracta si no és amb el *lo*. Però sí que n'hi ha, n'hi ha moltes, de maneres, totes. Ho explica estupendament bé Jaume Vallcorba i Rocosa al capítol VII de l'*Obra gramatical i lingüística completa* (vol. I). A mi, llegir-lo, em va fer veure la llum (gràcies, Jordi Badia!).

Amb quina ens surt ara, la columnista de torn? **Ara ve la bona**. En molts casos, aquesta forma neutra la fem amb *el*; però no sempre. Perquè ni sempre va bé, ni cal, ni és la forma correcta. Hi ha vegades que cal fer la frase d'una altra manera (que vol dir, ai las, pensar-la i construir-la en català, sense contaminacions). I hi ha vegades que la forma neutra —**aquesta sí que no te l'esperaves**—, és femenina.

Ben mirat, amb aquest neutre, moltes vegades, volem expressar una abstracció o una inconcreció. Segons Vallcorba, 'el català havia anat tendint a anomenar la inconcreció amb noms substantius lats, d'extensió molt àmplia'. Entre aquests noms, hi ha, per exemple, *fet*, *cas*, *mal*, però també *cosa*, *feta*, *dita*,

pensada. I, de tots, el més recurrent és *cosa*. Justament, un femení. De fet, fa de pronom relatiu neutre cada dos per tres (*la qual cosa / cosa que*) i apareix en un bon grapat de frases amb aquesta funció de neutre ('És la cosa més divertida del món', 'Les coses que em puguís dir ja me les sé totes', etc.).

Amb tot, sembla que el mot *cosa* s'ha anat perdent i que això ha fet retrocedir les formes neutres femenines. Bé, doncs: no ens les deixem perdre més. Que no **ens la fotin**. Recuperem les coses, no trobeu? I en tot cas, quan la cosa està perduda, continuem tenint el seu article determinat femení per a anar fent els neutres i les abstraccions. De fet, passa sovint que ens apareix l'article femení neutre amb el substantiu sobreentès (*feta, dita, cosa*). Per què dir, de manera incorrecta, '*lo pitjor* va ser la ressaca de l'endemà', ni tan sols 'el pitjor', podent dir, correctament, 'la [cosa] pitjor va ser la ressaca de l'endemà'?

Encara més: una de les maneres genuïnes de resoldre la combinació errònia de *lo* + adjectiu qualificatiu (*lo bo, lo dolent, lo millor, lo pitjor* i totes aquestes plagues) és, justament, construint l'expressió amb l'article determinat femení i el mateix adjectiu: '**La bona** és que amb un ibuprofèn i una becaina ja em vaig trobar millor.'

Potser si cadascú no **anés a la seva** ni **fes sempre la mateixa**, la trauríem de l'ostracisme. Si voleu, podeu **dir-hi la vostra, tota cosa** serà benvinguda.

Però és que encara se'n poden fer més, de coses. **Aquí en ve una** que serveix per a fer visibles les dones i, a sobre, fer anar una llengua més clara, concisa i, sí, genuïna. Em refereixo a la concordança del participi, que, malauradament, va desapareixent en una part del domini lingüístic. 'Has vist la Marta? No, no l'he vista.' '[Les convidades] Les he fetes entrar al menjador.' No m'hi estenc perquè ho explica Eugeni S. Reig en un article altament recomanable: '[Una llengua més castellanitzada i més masclista](#)'. Però ja veieu de què va. Es tracta, senzillament, de fer la concordança com s'havia fet sempre –i com encara fa tanta gent, no fotem–, cosa que, a més a més, ens fa visibles a totes. Les dones.

No la caguem més, doncs.

Vegeu també "[Xiquetes, conqueriu el genèric!](#)", de Marta Rojals (*VilaWeb*, 03/07/2017)

5 Les vacances, la fatxada i aquesta dèria de parlar bé

Jordi Badia i Pujol @jbadia16

El clot de les Ànimes, 16/07/2017

<http://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2017/07/16/les-vacacions-la-fatxada-i-aquesta-deria-de-parlar-be/>

Fa poc, en una revista del meu poble, el poeta que signa amb el nom de «Isbato», començava el seu poema mensual dient: «El mes que ve, vacances* / perquè va bé descansar / per poder després tornar / al treball i obligacions.» I cap al final, per justificar que hagués dit «vacacions», aclaria: «A dalt he escrit “vacacions”* / però se n’ha de dir “vacances”, / que el filòleg té raons / per a esmenar les mancances. / Que el Jordi em perdoni, doncs, / però és que havia de rimar, / sabeu, amb “obligacions”.»

Benvolgut Isbato: ho sabíeu, que el mot *vacació* —i, per tant, *vacacions*— és al diccionari? Doncs sí. Pompeu Fabra ja l’hi va posar i s’hi ha mantingut, inalterat, encara que no el faci servir ningú. No hi surt definit. Simplement, hi diu: «**vacació** *f.* Vacança.»

Això mateix trobem amb el mot *fatxada*. El diccionari diu: «**fatxada** *f.* Façana.» També *tenda* és acceptat, si fa no fa com a sinònim de **botiga**, que és la paraula que sol emprar tothom. I n’hi ha més casos, com ara un de ben singular: el mot *regressar*, que no sé si fa servir ningú, és definit així al diccionari: «Tornar al lloc de partida.» Però, i què és **tornar**? «Algú, anar devers el lloc d’on havia partit.» Si hi sabeu trobar la diferència, expliqueu-me-la, si us plau.

Si tenim totes aquestes paraules al diccionari però resulta que no les diu ningú, què creieu que vol dir? Per mi, l’explicació és ben clara: en el fons, per un seguit, la gent té voluntat de «parlar bé», és a dir, de fer servir mots i expressions genuïnes, d’esquivar aquells que li semblen castellans o acastellanats. Per això n’hi ha tants que s’estimen més dir **signar** i **signatura** que no pas *firmar* i *firma*. I per això també era ben innecessari de fer entrar al diccionari *carrera* —en el sentit de «competició esportiva»—, quan ja tothom deia **corsa** (El Corte Inglés i tot!).

Però és que de vegades anem encara més enllà del diccionari. És quan, per exemple, diem *tarja* en compte de dir **targeta**, que és el mot que ens forneix el diccionari. Bé, el cas és que **tarja** vol dir una altra cosa: originàriament era un escut i, per analogia, designa també una placa amb una inscripció o bé una obertura damunt una porta. Però vet ací que molta gent refusa *targeta* perquè no vol dir-ho com en castellà. I, de fet, els experts [asseguren](#) que efectivament

és un castellanisme, però que no s'hauria pas de canviar per *tarja*, sinó per **car-ta**, com fan la majoria de llengües de l'entorn (*carta de visita*, *carta de crèdit*... I, fins i tot, *carta d'identitat*, per bé que segurament en català seria més genuí **cèdula d'identitat**.

Un cas semblant a *tarja* és *planell*, en lloc del **plànol** que ens proporcionen els diccionaris. Un *planell*, pròpiament, és un «indret pla i elevat» i no pas un dibuix. Mirem-ho bé: d'on va eixir, aquest *plànol*? Doncs sembla que per «corregir» *plano* s'hi va afegir una *ela* final. Però, sigui com vulgui, la disfressa no va funcionar prou bé i molta gent en diu *planell*. De fet, se n'hauria de dir **pla**, tal com assenyalen [els bons diccionaris](#).

I encara tenim el cas del gal·licisme *guixeta*, amb què tants i tants parlants volen suplir el castellanisme **taquilla**, que, ves per on, és l'únic que accepten els diccionaris. (Sí, quan l'Institut d'Estudis Catalans fa reformes d'ampliació sempre admet castellanismes —o anglicismes passats pel castellà—, però aquesta mena de mots «populars» no tenen pas gaire sort; no dic que n'hagin de tenir, però potser les altres tampoc...) Aprofito l'avinentesa per dir que hi ha gent fa servir també *taquilles*, erròniament, per a anomenar els **armariets** que hi ha en una escola o en un gimnàs per a penjar-hi la roba o deixar-hi objectes.

Bé, ja ho veieu: malgrat els diccionaris i les acadèmies, hi ha una tirada a diferenciar-se del castellà. N'hi ha que diuen que això no és *sa*, que no és sinó una manera de dependre'n. Però aquests mateixos que repeteixen aquesta cantarella són els qui deixen passar castellanismes nous cada dia (vegeu, per exemple, la confusió [cessar-destituir](#) o [registrar-escorcollar](#), que sentim ara i adés als mitjans de comunicació). I els mateixos que fan un bot d'alegria quan l'acadèmia admet *degut a* («Ja no cal dir “a causa de”!», exclamen, com alliberats d'una esclavitud tirànica).

Doncs això que dèiem: malgrat la força dels mitjans —i el suport que sovint els dóna l'acadèmia—, aquesta dèria de diferenciar-se del castellà es manté encara, peti qui peti, entre molta gent lingüísticament conscient. I que sigui per molts anys.

Vegeu també, del mateix autor, [Quina altra llengua s'ho deixaria fer, això? \(Un article i un vídeo que us haurien de ferir la sensibilitat lingüística\)](#) (01/06/2017) i [«Llegiu Neutrex»](#) (20/07/2017).

6 On la pluja cau en sec i la pots xomar tota

Maria Rodríguez Mariné

Ara, 15/07/2017

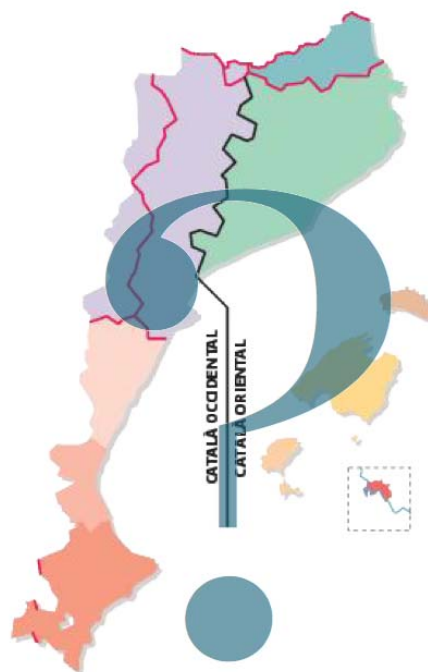
http://www.ara.cat/opinio/pluja-cau-pots-xomar-tota_0_1833416680.html

“Xoma-la!”, “Oco, que et fuaré”, “Fem un xampú?” Però... on soc? Què diu tota aquesta gent? Aquí hi ha feina a desxifrar, xiquets. Ui, ja se m’ha enganxat el parlar d’aquí: el meu particular periple lingüístic estival ha començat.

A la meva primera parada si demanes un entrepà de llonganissa i no tenen brasa ni fogons no te’l podran fer, perquè la llonganissa (ho diuen així) sempre es cou (la que es menja crua és fuet o en tot cas llonganissa seca) i has d’especificar quin xoriço vols. “Si només n’hi ha de vermell!”, em direu, doncs no: ells mantenen que també se’n fa amb pebre negre (“Però això és llonganissa!”; no, ja hem dit que no). Uf, parem un moment i fem un xampunet per agafar forces (sobretot no demaneu clares, que ja sabran que sou forasters).

Aquí de mongetes no en gasten, tot són bajoques o fesols (per què no podem tenir un nom per a cada cosa?). I el moresc tant és el de la panotxa com el que està torrat i salat. De fet, havent-hi com hi ha en aquesta zona una paraula viva i genuïna per referir-se a aquests granets tan viciosos, podríem aprofitar-ho per estendre-la a tot el domini i així no haver de recórrer als *quicos* castellans (que ni tan sols s’han adaptat fonèticament) o al llarg i políticament incorrecte *blat de moro torrat*, no que sí? (que diuen aquí).

Sobretot, si voleu passar desapercebuts, no digueu mai que veniu de collir avellanets (sacrilegi!), perquè aquí no es cullen, en tot cas es pleguen (es recullen de terra, vaja). Si demaneu que us cullin un paper, miraran estranyats cap amunt i no cap avall, perquè *collir* és agafar un fruit d’un arbre, en cap cas de terra, que per a això ja hi ha *plegar*. De fet, ja pocs pleguen (a)vellanets, malgrat que la fama de la fruita seca d’aquí no s’apaga. Això sí, les espurnes fuen la roba. I si balles amb els diables t’hi poden deixar alguna fuada (¿tots teniu una paraula per referir-vos a aquest foradet que deixen les espurnes?). I en pic te’n fas una, ja

pots guardar la peça per al pròxim correfoc. Aquí *un cop (que)* (i també *tan bon punt*) sempre és *en pic*. De fet, *pic* és *cop*. I, com ja es veu, té un origen onomatopèic. També està relacionada amb els cops *en sec (de cop)*, una altra expressió clara i directa i que aquí té més usos que en altres llocs. Per exemple, et poden avisar que “en sec se posarà a ploure” (sense voler fer un oxímoron) i si no portes paraigua pots acabar ben rabejat (d’aigua), sobretot si fa un bon ram (d’aigua, també) i el xomes tot. Oco, no confongueu aquest *xomar* (que sembla que està emparentat amb *entomar*) amb *xumar*, perquè no tenen res a veure. L’oco tot apunta que ve de l’*ojo* castellà, però passat pel sedàs de la fonètica catalana, “la d’antes”, la que no incloïa (no la sabien fer) la jota castellana.

Ara bé, que això no us desorienti. Aquest oco aquí no es pronuncia pas acabat en *o*, sinó en *u*. Perquè en aquest parlar fan reducció vocàlica, és a dir, en posició àtona les *a* i les *e* són neutres i les *o* són *u*. I això ja ens ajuda a situar-lo en el bloc oriental. Malgrat això, també forma part de la gran zona en què perdura l'article masculí *lo* (“lo pare”), però, atès que fan reducció, és l'única on es pronuncia [lu]. Que diguin *boija* i *caixa* (fent sonar la *i*) torna a emparentar-los amb els occidentals, així com *djugar* i *djovent*. D'altra banda, i a diferència dels parlars del voltant, encara hi abunden, sobretot entre la gent més gran, alguns *vins* i *verds* amb la *v* ben baixa. I *aqueta* és la pista definitiva: l'emudiment de la *essa* en el demostratiu singular femení.

Sí, xics i xiques, hem visitat el tarragoní, al Camp de Tarragona, un parlar de transició, inscrit dins del català central (i, per tant, dins del bloc oriental, sí), però que comparteix molts trets amb el nord-occidental, i en té una mà de propis. Que ho té una mica tot, vaja. Però què he de dir, jo? No és que se m'hagi enganxat el parlar, és que és el meu!

7 Aneu-se'n a la merda

Josep Lacreu

Pren la paraula, 21/07/2017

<http://red.levante-emv.com/joseplacreu/2017/07/21/aneu-sen-a-la-merda/>

Perdonen vostés la falta de decor en les paraules del títol d'este article. No és la meua intenció ferir la sensibilitat de ningú. Però la referència directa als excrements d'eixa manera tan crua és un recurs arrel·legat en molts diccionaris —entre altres, el *Diccionari normatiu valencià* de l'Acadèmia Valenciana de la

Llengua— per a expressar la fartera que sentim davant d'algú per qualsevol motiu i reaccionem enviant-lo a un lloc indefinit, ben lluny de nosaltres, però explícitament immund, que associem amb la *merda*. Per descomptat que hi ha fórmules més fines per a poder expressar la mateixa idea. Però no sempre volem ser elegants ni educats. A vegades, al contrari, volem ser manifestament grossers, o simplement no podem contindre'ns, i en eixes circumstàncies enviar algun desaprensiu a on brama la cavalla o a la quinta forca no ens acaba d'apanyar. Necessitem expressar el nostre desafecte amb més contundència. A José Antonio Labordeta —el cantant aragonés que després fou diputat— li degué passar això, i soltà un atronador «A la mierda» des de la tribuna del Congrés dels Diputats que encara ressona en la memòria de molts i, en part, ha servit per a dignificar l'expressió. Els més jòvens o desmemoriats tenen la possibilitat de recórrer a l'hemeroteca digital si senten la sana curiositat de conèixer els detalls d'aquell incident.

De totes maneres, el meu interès lingüístic no està centrat en el lèxic referent a les evacuacions intestinals, sinó en els pronoms febles que acompanyen la forma verbal de segona persona de plural de l'imperatiu del verb *anar*. Tots els valencians, i una grandíssima part dels catalans, no dirien de cap altra manera esta escatològica expressió més que com està formulada en el títol: *aneu-se'n a la merda*. Però la gramàtica es resistix a acceptar-la. Segons les regles de combinacions de pronoms que apareixen en els llibres de text i, per tant, s'ensenyen en les escoles, hauria de dir-se *aneu-vos-en a la merda*. El pronom feble de segona persona de plural en posició enclítica és *vos*. O millor dit: diuen que és *vos*.

Però la realitat no és del tot així. El mateix Pompeu Fabra, en la seua *Gramàtica catalana* de 1918 —la primera gramàtica considerada normativa del català—, en relació amb esta qüestió deia exactament que «Darrera de la segona persona del plural de l'imperatiu és admissible el canvi de -vos- en 's-. Ex.: *envieu's-el, mireu's-els, feu's-ho, aneu's-en, fiqueu's-hi*». La recent *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, publicada en 2016, tracta també este mateix fenomen en termes molt semblants: «Quan les formes *nos* i *vos* estan situades entre un verb imperatiu en primera o segona persona del plural, respectivament, i un altre pronom, aleshores molts parlars la redueixen a [z], escrita 's».

Per la seua banda, la *Gramàtica valenciana bàsica* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua —que en este punt concret és més explícita que la *Gramàtica normativa valenciana*— es referix a esta qüestió fent en primer lloc una descrip-

ció de la realitat lingüística: «Col·loquialment, els pronoms *nos* i *vos*, en combinació amb el pronom *ne*, es transformen en *se*». I especifica tot seguit, per a evitar-ne un ús desaforat, que «Es tracta de combinacions acceptables en registres poc formals o quan es vol reproduir la llengua més natural i espontània». Il·lustra esta transformació de la forma dels pronoms amb un exemple en posició proclítica: «Se n'anirem demà», i un altre amb els pronoms en posició enclítica: «Aneu-se'n d'esta casa ara mateix!».

Per a completar la informació amb altres dades complementàries relatives a l'ús, cal fer constar també que, literàriament, esta combinació pronominal apareix àmpliament documentada en la literatura popular produïda durant els segles XVIII i XIX, i també en les obres dels autors més importants de la Renaixença, com Constantí Llombart i Teodor Llorente, que evidentment no tenien la percepció que es tractara de formes vulgars. En la literatura contemporània, podem consignar igualment l'ús que n'han fet alguns autors com Ferran Torrent («Molt bé, molt bé, anem-se'n», *Gràcies per la propina*) o Carme Miquel («Aneu-se'n allà baix Montgó», *La mel i la fel*). En els dos casos es tracta de contextos dialògics.

Connectant estes dades amb la recent decisió de la Real Academia Española d'acceptar *iros* en lloc de *idos* potser podem extraure alguna conclusió útil per a inferir la filosofia general amb què actuen les institucions normativitzadores. Perquè, efectivament, en els dos casos la voluntat de les institucions encarregades de sancionar les normatives lingüístiques és sintonitzar amb el parlar de la majoria dels ciutadans i establir, consegüentment, un codi lingüístic més versàtil, capaç de donar una resposta més satisfactòria a les necessitats expressives globals. Les regles morfosintàctiques fixades en les gramàtiques i el lèxic incorporat als diccionaris han d'evolucionar compassadament amb el parlar dels usuaris. Mai en són un reflex fidel, és clar; però les normes no es poden elaborar desentenent-se del que diu la gent. I, sobretot, no es pot decretar sense més que tots els parlants s'expressen malament perquè no s'ajusten a una determinada norma fixada en un moment i en unes circumstàncies determinades. A vegades, és necessari canviar la norma. O complementar-la amb normes subsidiàries. Més enllà de facècies fàcils i boves, establint falses similituds o portant a col·lació exemples inadequats fora de context, cal fer un esforç per encaixar la variació lingüística de manera coherent. No sempre és fàcil, però negar-se obcecadament a acceptar la diversitat porta a situacions absurdes. Si en un context determinat —una conversa, una narració, un guió televisiu...— s'opta per fer servir la paraula *merda*, cal ser conscients que es tracta d'un recurs propi del parlar col·loquial, però en eixe cas és lògic que es

combine amb altres solucions pròpies del mateix registre col·loquial. Seria un contrasentit dir *aneu-vos-en a la merda*, de la mateixa manera que no tindria tampoc cap sentit que en castellà es diguera *idos a la mierda*. Tot va lligat.

Deixem que bufe el vent fresc i renovem els clixés expressius que desprenen un fort sabor a ranci. Els gramàtics —els bons gramàtics— fa temps que ho intenten, però legions de pretesos guardians de l'ortodòxia, sovint instal·lats ufanosament en la inòpia lingüística més recalcitrant, s'encarreguen de mantindre la llengua en estat de *rigor mortis*; això sí, amb una epidermis intacta, momificada, inassequible als *vulgarismes* amb què els negligents parlants la corrompen una vegada i una altra amb la seua desídia permanent.

Vegeu també, del mateix autor i en el mateix mitjà, [Un partit de tennis \(¿o és tennis?\)](#) (14/07/2017), [Enredats en la xarxa](#) (07/07/2017), [El morfema de la discòrdia](#) (30/06/2017), [Mariques, maricons, marietes i gais](#) (23/06/2017).

8 Promeses vanes: “Si vol ser atès en català, pitgi 1”

Teresa Tort @teresa_tort

Lliure i Millor, 16/06/2017

Moren ciclistes atropellats, perden la feina embarrassades, han de treballar nou hores amb un contracte de mitja jornada... perquè —en el millor dels mons— les normes són orientatives. Assumim-ho: seguir l'actualitat posa a prova la confiança en els humans com a *animals morals*.

Per a què ens valen les lluites si, quan aconseguim drets col·lectius, es vulneren diàriament? Com és que sabem que difícilment deixarem de viure en un país imperfecte? Què fa que ens resignem sense oposar resistència a la transgressió dels pactes? Per què, si ens enfadem davant d'una situació injusta, ens poden mirar malament a nosaltres?

Un omnipresent *laissez faire, laissez passer* sobrevola la nostra vida comunitària. Deu ser cultural, aquesta desídia? L'hem après a base de bastonades? Som al·lèrgics a qualsevol espurna de risc? Segur que trobaríem una explicació racional a tant de desordre, a tanta transgressió egoista. Ara bé, el que realment ens hem de preguntar és si val la pena continuar fent algun gest de protesta o cal deixar-ho córrer del tot. En definitiva, hem d'entrenar-nos encara més a mirar cap a una altra banda o, per contra, hem de poder expressar obertament que hi ha coses que encara no van bé?

La vida és injusta. Ja ho sabem. Però el més trist és que ens vulguen fer creure que no tenim motius per a protestar; que tot podria ser pitjor; que –sense anar més lluny– abans tot era pitjor. En aquest sentit, us explicaré dues anècdotes que m’han arribat –i que m’han indignat– relacionades amb els drets lingüístics que tenim reconeguts formalment, ja que aquest és el meu tema.

“Si vol ser atès en català, pitgi 1”

Comencem. A casa tenim una asseguradora que se’ns adreça en català. Hem fet aquesta tria conscientment. Alguna vegada hi hem trucat per telèfon. Durant l’últim mes, dos viatges. En horari de matí, l’operadora automàtica va passar la trucada a un treballador de la companyia que, efectivament, parlava català després d’haver escollit l’opció numèrica corresponent. Un altre dia, en horari de tarda, no. L’u d’aquella ocasió no volia dir català; volia dir que t’havies d’esperar o de tornar a trucar perquè la persona que et responia ho feia en castellà.

Continuem. L’últim dia de classe un alumne d’origen argentí que ha fet un curs de català de suficiència em va confessar que li resultava difícil millorar la seva expressió oral perquè no tenia la necessitat d’usar-lo sovint. Em va contar que en un any de viure al Brasil va arribar a impartir classes a la universitat en portuguès i que, en canvi, aquí no se’n sortia. Com a exemple dels obstacles amb què es troba, em va comentar que no feia gaire que havia trucat a l’hospital i que havia escollit l’opció de ser atès en català. Al cap d’una breu salutació i intercanvi en català, la persona que l’estava atenent li va canviar al castellà pel seu accent sud-americà.

Formalment, el marc legal vigent reconeix que els ciutadans tenen dret a escollir la llengua en què volen ser atesos. De vegades, però, aquesta normativa no és practicable a causa que hi ha un percentatge significatiu de treballadors que fan atenció al públic que no tenen encara un domini suficient de la llengua territorial. No ens ve de nou, això. Ara bé, que et diguen explícitament que pots triar la llengua en què vols ser atès i que immediatament s’ho tiren a l’esquena em sembla molt més greu. És un engany.

Només caldria que ens paréssim a pensar un moment si això és imaginable en un context com Sanlúcar de Barrameda, com Clermont-Ferrand o com Bristol. ¿Us podeu arribar a fer una idea del que dirien els parlants de castellà, de francès i d’anglès d’aquestes poblacions si –com a clients o com a pacients– es trobessin en una situació semblant al seu lloc de residència? No us ho podeu imaginar, veritat?

Per acabar, voldria remarcar que els dos casos que he descrit són aparentment iguals però intrínsecament diferents. En el primer, un parlant habitual de català

ha de canviar de llengua perquè qui l'ha d'atendre no l'entén. En el segon, un neoparlant de català que és atès per un catalanoparlant no pot mantenir la seua tria inicial perquè qui el podria i l'hauria d'atendre en català fa que aquesta opció esdevinga ridícula.

Arribats aquí, alguns pragmàtics dirien que coses molt més greus passen cada dia: com els ciclistes atropellats, les embarassades acomiadades i els treballadors precaris. És certament així. Ara bé, la realitat continua castigant inexorablement els que hem optat per fer veure que la nostra llengua és tan normal com qualsevol altra. I com que resulta que no, *la pena ens pesa com el fang a les sabates*.¹

1. Parafrasejant un vers de Joan Margarit.

9 Gerundis i infinitius

J. Leonardo Giménez

Levante-EMV, 24/07/2017

Fa unes quantes setmanes esta columneta tractava l'ús del gerundi, que sintàcticament el fem molt bé parlant, però que en l'escriptura es produïxen algunes errades. Primer que res, deia que morfològicament un gerundi no s'ha d'acabar en *-guent* ni en *-quent*, de manera que és *creixent* (i no **cresquent*), defenent (i no **defenguent*), *duent* (i no **duguent*), *movent* (i no **moguent*), *sent* (i no **si-guent*), *traient/traent* (i no **traguent*), *veient/veent* (i no **veguent*), *volent* (i no **vullguent*).

Però dit açò, les errades morfològiques es produïxen en els gerundis de posterioritat, especificatius i altres, però sols en l'escriptura, ja que parlant ho fem perfectament. Sí que són correctes el gerundis de simultaneïtat, d'anterioritat i altres com en "M'he trobat una cartera caminant pel raval", "Va entrar tremolant a la consulta del dentiste", "De segur que aprovaràs, estudiant com estudies", "He perdut 10 quilos fent abdominals". La regla pràctica per a evitar l'errada sintàctica, escrivint, consistix a anteposar el gerundi o la frase de gerundi davant de tota l'oració. Si la resultant té sentit és que és correcta. I si no, cal substituir el gerundi per un nexa que faça que sí que en tinga, de sentit. En les frases posades com a exemple, unes línies més amunt, si posem el gerundi davant tenen sentit, per tant són correctes. Comprovem-ho: "Caminant pel raval m'he

trobat una cartera”, “Tremolant, va entrar a la consulta del dentiste”, “Estudiant com estudies, de segur que aprovaràs”, “Fent abdominals he perdut 10 quilos”.

En canvi les frases que pose a continuació (que en la parla espontània no fem, només les veiem escrites) són incorrectes, perquè si posàrem els gerundis al principi de l'oració, esta no tindria sentit: “Va caure un bac *trencant-se la cama”, “Van fer una proposta *retirant-la després de discutir-la”. La forma correcta d'eixes frases és: “Va caure un bac i es va trencar la cama”, “Van fer una proposta i (o “però”) la van retirar després de discutir-la”. Tampoc són correctes frases amb gerundi copulatiu o especificatiu, com “El deute queda satisfet, *servint este document de carta de pagament”. “El Consell ha aprovat un decret *regulant els horaris comercials”. Les frases ben escrites serien “El deute queda satisfet, i este document servix de carta de pagament”, “El Consell ha aprovat un decret que regula els horaris comercials”.

Un altre cas que produïx confusions és l'ús indegut d'article davant del verb en infinitiu no substantivat. Formes com “*El saber això em preocupa”, “*El fumar és danyós per a la salut” o “*El menjar a fartades produïx indigestió” són interferències del castellà, i no són normatives en valencianocatalà. Ho són sense l'article: “Saber això em preocupa”, “Fumar és danyós per a la salut”, “Menjar a fartades produïx indigestió”. Sí que és correcte l'ús de l'article quan el verb s'ha substantivat totalment: “El saber no ocupa lloc”, “El dinar de hui estava molt bo”. Regla pràctica: si no posant l'article, la frase té sentit, és que, necessàriament, no s'hi ha de posar.

10 La llengua: 1901-1931

Josep Vallverdú

El Punt Avui, 28/06/2017

<http://www.elpuntavui.cat/opinio/article/8-articles/1178360-la-llengua-1901-1931.html>

Al Congrés dels Diputats, de 1901 a 1931, durant els trenta anys darrers del sistema de torn de partits, –liberals i conservadors– es va suscitar i mantenir, amb episodis diversos, la qüestió de l'ús del català, el seu ensenyament fins on fos possible i, en definitiva, la importància que calia donar-li com a idioma. Els diputats i senadors catalans o els seus adversaris intervingueren en interpellacions als ministres d'Instrucció Pública i de Governació, a propòsit del tema.

La qüestió s'arrossegava de feia temps, però fou al tombant de segle quan va arribar a les cambres. Direm d'entrada que els governs, fossin del color que fossin, no tenien en compte les intervencions i iniciatives d'aquells diputats catalans i, per boca de parlamentaris o pròpia, responien que aquell tema no podia ser pres en consideració, tombaven d'entrada, sense arribar a debat ni encara menys a votació, les pretensions dels diputats catalans. Només en una ocasió aconseguiren, l'any 1916, que passés a debat una d'aquelles mocions, però fou derrotada. L'argument dels defensors de l'exclusivitat del castellà era molt arreladament primari: l'espanyol era la llengua oficial d'Espanya, idioma universal, l'únic que tenia importància.

El 1768 s'havia eliminat el català a les escoles, després d'un debat del Consejo de Castilla. Passats cent trenta anys, el 1900, havia encès les ires de l'espanyolisme la carta pastoral del doctor Josep Murgades, bisbe de Barcelona, instant a l'ensenyament de la doctrina en català. Al·legava que "ja que, amb una paciència a penes concebible, sofrim tant de temps el jou d'ésser administrats, ensenyats i jutjats en castellà... siguem exigents almenys a ésser instruïts en català en allò que mira al cel". El bisbe no es va entretenir a endolcir el missatge: anava al gra. El comte de Romanones, ministre d'Instrucció Pública, replica el 1902 sotmetent a la firma del rei un reial decret pel qual obligava els mestres a ensenyar la doctrina cristiana en castellà. Romanones explica que el decret vol eliminar l'ensenyament "*en lengua distinta del castellano*", conducta que els inspectors han detectat "*en alguna región de nuestra Patria*" i això produeix pertorbació en els esperits, perquè "*ocasiona desuso del lenguaje*" (es refereix a l'idioma "*nacional*", del qual fa l'elogi com sempre, en tant que llengua imperial, que portà la fe al Nou Món, idioma de Cervantes, etcètera).

La premsa de Madrid posà el crit al cel, com encara fa avui dia sempre que compara llengües o s'esvalota davant un triomf de qualsevol aspecte del catalanisme. El text del bisbe era vist com un ultratge. A banda d'això, quatre sessions al Senat foren aprofitades per a tantes altres interpel·lacions al ministre de la Governació i al president del Consell de Ministres, que eren Dato i Silvela. Els senadors més actius en la protesta afirmaven, no pas en to simplement analític, sinó sovint a crits, que el text del bisbe barceloní treia eficàcia a la predicació i ensenyament de la doctrina en llengua castellana, preconitzava el desterrament del bell idioma castellà amb l'objectiu de substituir-lo pel "*dialecto*". Alguns demanaven que el doctor Morgades fos portat als tribunals perquè "incitava les masses a aixecar-se, irades, contra la mare Espanya". Durant molts anys, el tema continuà, ara al Congrés; i aquí els diputats catalans, almenys els més conscients de la virulenta campanya, que ara ja atacava

l'existència mateixa de la nostra llengua, aixecaren la veu defensant la seva normalització i natural expansió. No debades des de començaments de segle s'havia produït un enfortiment del sentiment catalanista, ara en clau expansiva: creació de partits catalans, la Lliga com a més estès, catalanització del republicanisme salmeronià, Mancomunitat, Institut d'Estudis Catalans, entrada no oficial del català en algunes escoles, doctrina nacionalista (Prat de la Riba) que afeblia el regionalisme. Tot plegat enfuria els adversaris, que volien deixar el català reduït a l'ús domèstic.

De la banda d'ençà, fossin liberals o conservadors, carlistes, republicans o de la Lliga, els nostres diputats defensaven la normal presència pública de la llengua, en debats dignes de ser llegits, que apareixen abreujats en els llibres de Ferrer Gironès, Josep Benet i Josep Maria Solé Sabaté. Els noms dels diputats més actius són Ferrer i Vidal, Maluquer i Viladot, Joan Moles, Raimon d'Abadal, Joan Ventosa, Felip Rodés, Morera i Galícia, Lluís Domènech i Montaner i Joan Cañellas. El 1916 es demanà per boca de Francesc Cambó l'oficialitat del català i el debat durà sis mesos. Repetí la proposta en aquell mateix any Morera i Galícia i arribà a votar-se: 13 vots a favor i 120 en contra. Era d'esperar.

S'havia d'arribar a la República i a l'Estatut de 1932 per començar a guanyar terreny. I encara suem.

Vegeu també, del mateix autor i en el mateix mitjà, [“Des-llenguats”](#) (26/07/2017), i també [“Visca el bilingüisme! \(dels Pirineus en amunt\)”](#), d'Àlex Gutiérrez (Ara, 19/06/2017) i [“Què és el bilingüisme?”](#), de Rudolf Ortega (El País, 04/07/2017).

11 El catanyol es cura

Pau Vidal @pauetvidal

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 71-72

Que bé que parla

EXEMPLE D'ÚS: «Ja cal que **ens hi esmercem**, si volem obtenir resultats.»

ÚS CORRECTE: «Ja cal que **ens hi esforcem**, si volem obtenir...»

EXPLICACIÓ: O **hi posem cura** / **ens hi mirem**. *Esmerçar* és un dels verbs preferits dels qui creuen que parlar un bon català és sinònim d'emprar mots. Però aquest verb culte no vol dir 'esforçar-se' (com el castellà *esmerarse*) ni 'esme-

nar'. Vol dir 'dedicar o invertir diners, esforços o temps a alguna cosa'; per tant, és un verb transitiu: «Vam esmerçar molts anys a educar-te, fill meu, perquè ens ho paguis així», o «El museu esmerçarà la meitat del seu pressupost a comprar fons».

Punt i prou

EXEMPLE D'ÚS: «L'encaixada dels dos antics rivals posa el **punt i final** a la qüestió.»

ÚS CORRECTE: «...posa el **punt final** a la qüestió.»

EXPLICACIÓ: En canvi, cal dir *punt i seguit* i *punt i a part*.

Contestador automàtic

EXEMPLE D'ÚS: «**En breu** l'atendrem.»

ÚS CORRECTE: «**De seguida** us atendrem / l'atendrem.»

EXPLICACIÓ: El DIEC no us privarà pas de fer servir aquesta construcció tan cursi. Alerta, però, amb *tot seguit*, que no vol dir 'de pressa' sinó 'a continuació': «Primer vindrà la pel·lícula i tot seguit el debat», o sigui que si la pel·li dura dues hores el tot seguit no serà, certament, ara mateix (eviteu l'espuri **acte seguit**).

Contestador automàtic i carallot

EXEMPLE D'ÚS: «**En breus minuts** l'atendrem.»

ÚS CORRECTE: «**De seguida** us atendrem / l'atendrem.»

EXPLICACIÓ: Els minuts no són ni breus ni llargs: duren seixanta segons. Això no és sinó la versió eufemístico-babaua del cas anterior.

Contestador automàtic sibil·lí

EXEMPLE D'ÚS: «Les nostres línies estan ocupades, torni a trucar **en** deu minuts.»

ÚS CORRECTE: «...torni a trucar **d'aquí a** deu minuts.»

EXPLICACIÓ: Aquí el calc és tan subtil que passa inadvertit. Però amb una frase com aquesta se li veu el llautó: «Ho tindrè fet en cinc minuts.» En catanyol vol dir que d'aquí a cinc minuts estarà fet, però en català significa que tardarà cinc minuts, a partir del moment que s'hi posi, a fer-ho (fixeu-vos que els parlants més purs pronunciaran «*amb* cinc minuts»).

12 El català al TC, encara

Editorial d'*El Punt Avui*, 07/07/2017

<http://www.elpuntavui.cat/opinio/article/7-editorials/1187774-el-catala-al-tc-encara.html>

El mateix dia que es presentava en públic la llei que empara el referèndum del primer d'octubre, el Tribunal Constitucional emetia diverses sentències que limiten el català, bé anul·lant articles de quatre normes o bé indicant clarament en quin sentit han de ser interpretats perquè s'ajustin a la Constitució Espanyola. L'alt tribunal considera, per exemple, que no es pot imposar que la meitat de les pel·lícules que s'exhibeixen a Catalunya estiguin doblades o subtitulades en català, i que amb el 25 per cent ja n'hi ha prou. Considera inconstitucional que els immigrants, abans de rebre formació en espanyol, la rebin en català. I també aiguaix l'obligació de ser atès als comerços en la llengua catalana.

Tota aquesta normativa prové de l'època del tripartit. Com en altres ocasions, el Tribunal Constitucional s'ha pres el seu temps. Com en altres ocasions, s'ha pronunciat a instàncies del Partit Popular, una formació que després diu que no entén per què és residual a Catalunya ni per què cada dia hi ha més persones que volen que els retornin el seu país. En tindria prou reflexionant sobre l'ús del Constitucional com a mitjà de relació amb Catalunya perquè ho entengués.

Interpretacions sobre la decisió del TC n'hi ha de tots colors. Els adversaris de la nostra llengua encara consideren que són unes sentències toves. La realitat és tota la contrària. Però el debat no és aquest. El debat és fins a quin punt un tribunal està acreditat per derogar lleis que protegeixen la nostra llengua i que han estat aprovades per un Parlament sobirà. Però aquest és un debat que, en l'àmbit de la república, quedaria superat del tot. Catalunya decidirà llavors com i de quina manera s'han de regular les llengües, d'acord amb els interessos dels ciutadans.

Vegeu també [“Governar des dels jutjats”](#), editorial d'*El Temps* (31/07/2017), [“El Constitucional anul·la que prevalgui el català en l'acolliment d'immigrants”](#), de Lluís Pellicer (*El País*, 04/07/2017) i [“Fent, de nou, un conflicte de la llengua”](#), de Xavier Aliaga (*El Temps*, 29/09/2017).

13 Enllaços i convocatòries

- ▶ **Seminari d'Onomàstica, 6 d'octubre de 2017**, Universitat de les Illes Balears (Campus universitari, Palma). [Programa i formulari d'inscripció](#)
- ▶ Tercera Jornada de la Càtedra Pompeu Fabra: [“El sentiment de pertinença i la llengua”](#), **26 i 27 d'octubre** del 2017, Barcelona

- ▶ [Entrevista a Josep Saborit Vilar](#) (*Taula de Filologia Valenciana*, 19/06/2017)
- ▶ [Puig treballarà perquè el valencià “mai més siga minoritzat”](#) (*Diari La Veu*, 28/05/2017)
- ▶ [S'actualitza el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català](#) (Institut d'Estudis Catalans, 22/06/2017); [vegeu aquí la proposta](#) de la Secció Filològica
- ▶ [Guia per escriure i pronunciar noms xinesos en un context català](#) (Ésadir, el portal lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals)
- ▶ Maria Cucurull, [Els indispensables d'aquest estiu](#) (*El Periòdic*, Andorra, 16/08/2017)
- ▶ Júlia Gamissans, [Fer un blog en català, més fàcil que mai](#) (*El País*, 12/08/2017)
- ▶ Gabriel Freixa, [Barbarismes en català i castellanismes: la llista definitiva](#) (*Atzacac*, 20/02/2017)
- ▶ Joan Carles Membrado, [L'Horta a través dels seus noms](#) (*Mètode*, 13/01/2017)
- ▶ [L'Acadèmia Valenciana de la Llengua i l'Institut Ramon Llull amplien la seua col·laboració](#) (*VilaWeb*, 10/07/2017)
- ▶ Vicent Mauri, [I 40 anys després, la dreta contra la llengua](#) (*Levante-EMV*, 07/07/2017)
- ▶ Quim Torra, [La lluita pel català](#) (*Nació Digital*, 09/07/2017)
- ▶ Jordina Coromina-Subirats, [‘Per a què serveixen els filòlegs’ i la funció polièdrica necessària de la filologia catalana en la societat d'avui](#) (blog de *Llengua Nacional*, 09/07/2017)
- ▶ Novetats al blog del Termcat, juliol del 2017: [#termedelasetmana: enginyeria civil](#) (04/07), [Vege... què?](#) (05/07), [Què és el tennis platja?](#) (06/07), [#termedelasetmana: culots](#) (11/07), [B2B i B2C, a què es refereixen?](#) (13/07), [#termedelasetmana: accidentalitat](#) (18/07), [La terminologia dels Jocs del 92 elaborada pel TERMCAT, una referència internacional](#) (25/07), [#termedelasetmana: peveter](#) (25/07), [A l'estiu, no deixeu de menjar xocolata](#) (27/07), [Què és la quinoa?](#) (27/07)